

Wiedza o społeczeństwie

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW

Zakładane osiągnięcia uczniów obejmują wiadomości, które uczeń powinien posiadać, i umiejętności, jakimi powinien się wykazać po zakończeniu nauki w gimnazjum. Podział osiągnięć na rozdziały ma na celu dodatkowe uporządkowanie tematycznej wiedzy, którą uczeń powinien na danym etapie opanować.

Część I (Klasa I)

Rozdział I. Ja i moje otoczenie

Uczeń potrafi: • wymienić elementy tożsamości, • wyjaśnić terminy: *samoocena, styl życia, autorytet*, • wymienić czynniki kształtujące styl życia, • wskazać współczesne autorytety, • omówić relacje między człowiekiem a społeczeństwem, • wymienić różne metody porozumiewania się ludzi, • prowadzić rozmowę w sposób kulturalny, • występować publicznie, np. brać udział w dyskusji, debacie, • wymienić kilka sposobów rozwiązywania konfliktów, • prowadzić negocjacje, • określić, dlaczego ludzie tworzą grupy społeczne, • przedstawić podział grup społecznych, • podać, do jakich grup społecznych należy, • określić wzorce postępowania w różnych grupach społecznych, • omówić podstawowe funkcje rodziny, • przedstawić strukturę szkoły, • przedstawić postać patrona szkoły, • omówić prawa i obowiązki ucznia, • podać sposoby uczestniczenia w życiu szkoły, • wyjaśnić, jakie są podstawowe zasady i normy życia społecznego, • wymienić czynniki, które wpływają na powstawanie pozytywnych więzi w społeczeństwie, • wskazać granice tolerancji oraz sposoby reagowania na przejawy nietolerancji, • wyjaśnić terminy: *socjalizacja, rola społeczna*.

Rozdział II. Naród i społeczeństwo

Uczeń potrafi: • wyjaśnić terminy: *społeczność lokalna, mała ojczyzna, ojczyzna, naród, patriotyzm, społeczeństwo*, • wskazać więzi łączące mieszkańców danej społeczności lokalnej, • omówić problemy występujące w społecznościach lokalnych, • przedstawić symbole narodowe i okazywać im szacunek, • wymienić mniejszości narodowe i etniczne występujące w Polsce oraz przysługujące im prawa, • wskazać więzi łączące Polonię z państwem i narodem polskim, • scharakteryzować współczesne formy patriotyzmu, • wskazać różnice pomiędzy patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem i kosmopolityzmem, • wyjaśnić znaczenie stereotypu w odniesieniu do ras ludzkich, narodów, grup etnicznych, • wymienić zalety uczestnictwa w tworzeniu kultury narodowej, • przedstawić podział polskiego społeczeństwa na klasy, • scharakteryzować problemy społeczne występujące w Polsce, np. rozwarstwienie społeczne.

Rozdział III. Państwo

Uczeń potrafi: • wyjaśnić terminy: *monarchia, republika, autorytaryzm, totalitaryzm, demokracja, korupcja, biurokratyzacja, centralizacja*, • podać definicję państwa i jego funkcje, • odróżnić obywatelstwo od narodowości, • wymienić sposoby nabywania obywatelstwa, • omówić różne rodzaje ustrojów politycznych, • wymienić przykłady państw będących monarchiami i republikami, • scharakteryzować współczesne ustroje totalitarne, • rozpoznawać podstawowe zasady i wartości ustroju demokratycznego, • omówić rodzaje demokracji, • opisać różne tradycje demokratyczne, • wskazać zalety i wady demokracji w odniesieniu do życia codziennego, • określić miejsce jednostki w systemie demokratycznym, • omówić patologie w funkcjonowaniu państwa demokratycznego, • wyjaśnić, na czym polega i w czym przejawia się postawa obywatelska, • wskazać formy udziału obywateli w życiu publicznym (w tym formy protestu), • przedstawić sylwetki wybitnych Polaków, • przedstawić podział organizacji pozarządowych, • wskazać znaczenie i funkcje tych organizacji.

Rozdział IV Mój udział w życiu gospodarczym

• wyjaśnić terminy: *gospodarka, ekonomia, popyt, podaż, gwarancja, reklamacja*, • przedstawić historię pieniądza, • omówić funkcje i znaczenie pieniądza, • wymienić najważniejsze działy gospodarki, • omówić różnice między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową, • ułożyć budżet gospodarstwa domowego oraz podać jego strukturę, • wymienić prawa przysługujące konsumentom, • wskazać instytucje zajmujące się ochroną praw konsumentów, • wyjaśnić, dlaczego istnieją podatki, • wymienić podstawowe rodzaje podatków, • opisać pojęcie, źródła i strukturę budżetu państwa, • omówić zadania banku centralnego i banków komercyjnych, • scharakteryzować

funkcjonowanie giełdy papierów wartościowych, • wyjaśnić terminy: *waluta, dochód narodowy, hoss, bessa, wzrost gospodarczy, recesja, inflacja, PKB*, • przedstawić sposoby obliczania PKB, • wskazać skutki kryzysu i ożywienia gospodarczego.

Część II (klasa II)

Rozdział I. System polityczny państwa polskiego

Uczeń potrafi: • wskazać, jaka jest rola konstytucji w państwie demokratycznym, • omówić prawa i obowiązki obywatela, • wymienić najważniejsze zasady Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, • scharakteryzować podstawowe kompetencje władzy ustawodawczej i wykonawczej, • wskazać różnice pomiędzy ordynacją wyborczą do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, • podać uprawnienia parlamentu oraz sposób jego funkcjonowania, • wyjaśnić procedury uchwalania ustaw w Polsce, • omówić funkcje i uprawnienia prezydenta, • opisać procedury powoływania i odwoływania rządu oraz jego najważniejsze zadania, • wyjaśnić terminy: *prawo, immunitet*, • przedstawić strukturę sądownictwa w Polsce, • omówić różnice pomiędzy procesem sądowym karnym a cywilnym, • przedstawić podział administracji i wymienić jej zadania, • omówić właściwe relacje pomiędzy urzędnikami i obywatelami, • uzasadnić, dlaczego należy brać udział w wyborach, • scharakteryzować zasady demokratycznych wyborów, • wyjaśnić pojęcia: ordynacja wyborcza, prawica, lewica, centrum, opinia publiczna, • omówić rolę partii politycznych we współczesnym świecie oraz różnice w ich programach, • scharakteryzować polską scenę polityczną, • opisać funkcje środków masowego przekazu, • przedstawić znaczenie opinii publicznej i mediów, a także ich wpływ na działalność władz, • samodzielnie korzystać z informacji przekazywanych przez różne media (prasę, radio, telewizję, internet), • wyjaśnić termin *społeczeństwo informacyjne*, • dokonywać oceny komunikatów medialnych, • omówić granice wolności słowa i zagrożenia związane z mediami. • scharakteryzować metody stosowane w reklamie. • wskazać źródła informacji i sposoby ich zdobywania, • odróżniać opinie i poglądy od faktów,

Rozdział II. Samorządna Rzeczpospolita

Uczeń potrafi: • wyjaśnić istotę i znaczenie samorządu terytorialnego, • wymienić zadania własne i zlecone samorządu gminnego, • wyjaśnić terminy: *decentralizacja, zasada pomocniczości*, • omówić wybór, strukturę i uprawnienia władz gminy i powiatu, • przedstawić możliwości wpływania obywateli na życie gminy, • opisać cechy dobrego radnego, • podać rodzaje gmin i powiatów, • wypełnić podstawowe druki urzędowe, • scharakteryzować samorząd wojewódzki (struktura, uprawnienia), • opisać korzyści wynikające z możliwości załatwiania spraw urzędowych przez internet.

Rozdział III. Polska i świat

Uczeń potrafi: • przedstawić główne kierunki polskiej polityki zagranicznej i współpracy międzynarodowej, • omówić genezę i etapy integracji europejskiej, • przedstawić korzyści wynikające z przynależności Polski do Unii Europejskiej, • opisać działalność organizacji międzynarodowych i rolę, jaką odgrywa w nich Polska, • przedstawić główne organy, cele i zasady działania ONZ, zwłaszcza UNESCO jako wyspecjalizowanej organizacji do spraw edukacji, kultury i nauki, • scharakteryzować źródła konfliktów międzynarodowych i sposoby walki z terroryzmem, • omówić problemy współczesnego świata oraz podział na kraje bogate i biedne.

Rozdział IV. Moja przyszłość zawodowa

Uczeń potrafi: • wymienić rodzaje szkół w Polsce i możliwości dalszego kształcenia, • podać umiejętności niezbędne do wykonywania konkretnych zawodów, • wskazać przyczyny mobilności zawodowej, • omówić rolę kształcenia ustawicznego w życiu człowieka, • scharakteryzować lokalny rynek pracy oraz możliwości pracy za granicą, • zrozumieć przyczyny i skutki bezrobocia, • podać formy opieki państwa nad bezrobotnymi. • omówić procedury ubiegania się o pracę, • napisać list motywacyjny i CV, • przedstawić prawa przysługujące pracownikom oraz wymienić organizacje broniące tych praw, • wymienić rodzaje spółek, • podać procedury niezbędne do założenia własnej firmy, • wymienić normy etyczne obowiązujące pracodawcę i pracownika, • wskazać przykłady nieetycznych działań rynkowych, takie jak „szara strefa”, praca „na czarno”, korupcja,

Stopień niedostateczny (1) Uczeń nie potrafi wyjaśnić najważniejszych terminów i zagadnień omówionych na lekcjach, nie jest w stanie wykonać najprostszyc zadań nawet z pomocą nauczyciela. Nie interesuje się tematyką zajęć oraz nie współpracuje z grupą.

Stopień dopuszczający (2) Uczeń potrafi przy pomocy nauczyciela wyjaśnić niektóre z terminów i zagadnień omówionych na lekcjach oraz wykonać najprostszyc zadania. Nie potrafi kojarzyć zagadnień. Posługuje się ubogim słownictwem. Popełnia liczne błędy językowe i składniowe. Nie unika współpracy z grupą, ale i nie wykazuje w tym własnej inicjatywy. Uaktywnia się tylko na wyraźne polecenie nauczyciela.

Stopień dostateczny (3) Uczeń potrafi z pomocą nauczyciela wyjaśnić najważniejsze terminy i zagadnienia oraz wykonać typowe zadania o średnim stopniu trudności. Umie kojarzyć niektóre zagadnienia. Nie popełnia zbyt często błędów składniowych i językowych. Aktywnie współpracuje z grupą, czasami sam zgłasza się do odpowiedzi.

Stopień dobry (4) Uczeń samodzielnie wyjaśnia najważniejsze terminy i zagadnienia, wykonując zadania złożone. Potrafi kojarzyć fakty, formułować własne opinie i wnioski. Dbą o styl wystąpienia. Aktywnie współpracuje z grupą i zachęca innych do aktywności. Często sam zgłasza się do odpowiedzi.

Stopień bardzo dobry (5) Uczeń samodzielnie wyjaśnia najważniejsze pojęcia i zagadnienia, a także wątki poboczne omówionych tematów lekcyjnych – opanował pełen zakres wiedzy i umiejętności przewidzianych na III etapie edukacyjnym. Logicznie kojarzy fakty. Formuluje własne opinie i wnioski oraz potrafi przekonywająco uzasadnić swoje zdanie. Posługuje się bogatym i poprawnym językiem, słowa artykułuje w sposób płynny i wyraźny. Troszczy się o styl wystąpienia. Aktywnie współpracuje z grupą, zachęca innych do aktywności i dba o dobrą jakość efektów pracy grupy. Wykazuje inicjatywę, nie będąc zachęcany przez nauczyciela. Bierze aktywny udział w życiu klasy.

Stopień celujący (6) Uczeń wykazuje się wiedzą i umiejętnościami na stopień bardzo dobry, ale ponadto dysponuje wiedzą wykraczającą poza materiał obowiązkowy. Osiąga sukcesy w konkursach szkolnych i pozaszkolnych. Bierze czynny udział w życiu szkoły, wykazuje się aktywną i prospołeczną postawą, np. pomaga słabszym uczniom w nauce.